

ΔΕΚΑΤΕΣ «ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ - 1 - ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΓΙΟΡΤΕΣ»!

Critic's Point

Δέκατες «Ἑλληνικὲς Μουσικὲς Γιορτὲς»:
Βύρωνος Φιδετζῆ *opus magnum*

15/2014.

τοῦ ΓΙΩΡΓΟΥ ΛΕΩΤΣΑΚΟΥ.

ΕΙΝΑΙ ΣΧΕΔΟΝ ΘΑΥΜΑ τὸ ἐπίτευγμα τοῦ Βύρωνος Φιδετζῆ νὰ θεμελιώσῃ τὶς Ἑλληνικὲς Μουσικὲς Γιορτὲς (EMΓ) θεσμὸ τόσο πιὸ ἀνεκτίμητο ὅσο πιὸ διάτορα δεδηλωμένη καὶ ἐμπράκτως ἐκπεφρασμένη εἶναι ἡ παρανοϊκὴ ἔχθρα τοῦ τε ἐπισήμου Ἑλληνικοῦ Κράτους καὶ ἐξουκρατικῶν ταγῶν τῆς μουσικῆς μας (κράτη κραταιότατα ἐν κουρελοκρατεῖ) γιὰ τὴν ἡλικίας δύο καὶ πλέον αἰῶνων πολύπαθη Ἐντεχνη Ἑλληνικὴ Μουσικὴ, πού ὁ ἀγαπητὸς ἀρχιμουσικὸς ὑπηρετεῖ στὴν ἀδιάσπαστη συνέχεια τῆς. Τὶς φετινὲς δέκατες EMΓ, (6 Μαρτίου—13 Ἰουνίου 2014), ἀποτελοῦν συνολικὰ 12 ἐκδηλώσεις, ἐξ' ὧν ἐφέτος οἱ 9 σημαντικότερες δίδονται στὴ Θεσσαλονίκη (γέννημα-θρέμμα τῆς ὁ Βύρων) πού ἐορτάζει τὰ 100 χρόνια ἀπὸ τὴν ἰδρυση τοῦ ἀνεκτίμητου Κρατικοῦ Ὁδείου τῆς, μὲ διευθύντρια σήμερα τὴν πιανίστα Κα Λόλα Τότσιου καὶ πρόεδρο Δ.Σ. τὸν ἀξιοσυνεχιστὴ τῆς παραδόσεως πού θεμέλιωσαν οἱ Γιάννης Μάντακας καὶ Μωρὶς Σαλτιέλ κ. Χριστόφορο Λεφάκη.

Γιὰ τὴν Ἀθήνα ἔμειναν μόνον τρεῖς συναυλίες, ἐξ' ὧν τὴ μὲν πρώτη ἀκούσαμε καὶ σχολιάζουμε ἀπὸ ἠχογράφηση, ἡ δὲ τρίτη δίδεται στὶς 14 Μαΐου; ὅλες στὴν αἴθουσα Ἄρης Γαρουφαλῆς τοῦ ὑπογραφόμενου ἀπὸ τὸν Ἰωάννη Δεσποτόπολο (1903-1992) ἀρχιτεκτονικοῦ ἐκτρώματος «Ὁδεῖον Ἀθηνῶν»: 40 καὶ πλέον χρόνια μετὰ τὴν ἐναρξὴ λειτουργίας του, παραμένει χωρὶς ἀσσανσέρ, καὶ ἔχει κλίμακα 30 σκαλοπατιῶν, Γολγοθᾶ γιὰ ἄτομα μὲ κινητικὰ προβλήματα. (Δόστου ἡ Ἐκκλησία ἐπιμένει στὸ ἀκατανόητο ἐκεῖνο ὁ ἀποθανὼν δεδικαίωται, ξεχνώντας ὅτι τὶς τύφλες ἐκδημησάντων πληρώνουν μεταγενόμενοι). Ἀναπόφευκτα μᾶς ἀνοιξε ἡ ὄρεξη διαβάζοντας τὰ ἐν Θεσσαλονίκη προγράμματα: τὸ ἄνθος τῶν βορειοελλαδιτῶν συνθετῶν, σὲ ἔργα ὀρχηστρικά, μουσικῆς δωματίου, πιάνου κ.λπ. (Ριάδης, Λώρης Μαργαρίτης, Σόλων Μιχαηλίδης, Κώστας

Νικήτας, αλλά και Κώστας Τσούγκρας, Σίμος Παπάνας, Γιώργος Θυμής, Χρήστος Δέλλας, Άλκης Μπαλτάς, Δημήτρης Θέμελης και last but not least, ο συνθέτης και παιδαγωγός Χρήστος Σαμαράς). Έμφανεστάτες απουσίες από τους παλαιότερους ο Δημήτριος Λάλλας, ο Νίκος Άστρινειδής και ο Βασίλης Θεοφάνους από τους νεότερους δὲ οί Ευαγγελία Κίκου, και οί νεότατοι πού θερίζουν βραβεΐα σὲ διεθνείσ διαγωνισμούς—ἀσχετο ἂν φοίτησαν ἢ ὄχι στὸ ΚΩΘ, Λίνα Τόνια, Γιάννης Ἀγγελάκης, Στέλιος Δήμου και τόσοι ἄλλοι. Ἀπὸ τοὺς μὴ βορειοελλαδίτες, ἀκούσθηκαν ἔργα Σπυρίδωνος Εὐνδα, Δημήτρη Μητρόπουλου, Νίκου Σκαλκώτα, Γιάννη Χρήστου, Δραγατάκη, Παλλάντιου (Σονάτα γιὰ βιολί και πιάνο, Συμφωνία!), Διονυσίου Βισβάρδη κ.ἄ. Ἐν ἔχουμε πρόσβαση σὲ ἠχογραφήσεις... Δὲ δεσμευόμαστε ὅμως...

Σ υ ν α υ λ ί α π ρ ὶ ὀ τ η, ἔργα γιὰ κουϊντέτο μὲ πιάνο, ἀπὸ τὸ νεοπαγές κουαρτέτο ἐγγόρδων **xPAUSE** (Δημήτρη Χανδράκης, Μιγκέλ Μιχαηλίδης, α' και β' βιολί, Θανάσης Σουργκούνης, βιόλα, Μαρία Ἀνισέγκου, βιολοντσέλο) και τὸν πιανίστα **Στέφανο Νάσο**. Ἀκουσμένη a posteriori, ἀπὸ ἄψογη ζωντανή ἠχογράφηση Θέμη Ζαφειρόπουλου.

1. **ΚΟΥΝΤΟΥΡΩΦ, ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ (1896-1969)**: «Ἐλεγεία-Φαντασία» (1926), γιὰ κουαρτέτο ἐγγόρδων και πιάνο, παγκόσμια α' ἐκτέλεση, δύο μέρη: Adagio non troppo, Con moto. Ἐνας ἀκόμη μεγάλος συνθέτης, κατασπαραγμένος ἀπὸ τὴν Κρόνια Ἑλλάδα: ἔκθαμβους μᾶς ἄφησε αὐτὸς ὁ ἄγνωστος ὡς τώρα Κοχινούρ τῆς μουσικῆς δωματίου μας: θεΐα εὔροο cantabile ἀπροσδόκητων ἁρμονικῶν προόδων ἀναδύεται ὀλόκληρο ἀπὸ ἓνα ἔμμονο, τρίφθογγο (κατιόντα τρίτη μεγάλη και ἡμιτόνιο) συνοδευτικὸ μοτίβο τοῦ πιάνου, πὺ ἀνεπαισθήτως, ἀπάγει σὲ εἶδος πολωνέζας ἢ βάλς «πιτσικάτο» και γοητευτικὴ καντέντσα βιολιού.

2. **ΡΙΑΔΗΣ, ΑΙΜΙΛΙΟΣ (1880-1935)** «Sonate pour quatre», δηλ. «Σονάτα γιὰ 4», βιολί, βιόλα βιολοντσέλο και πιάνο (1928), δύο μέρη: Allegretto, Vivace appassionato. Ἐνα ἀκόμη παγκοσμίου ἐμβελείας, συνυπολογιζομένης και τῆς ἐποχῆς, ἀριστούργημα ἑλληνικῆς μουσικῆς δωματίου. Α' μέρος (4'32''), μιὰ ἰδιοφυῶς πυκνή, suspenseful και διάφωνη ἀντίστιξη, ἀπάγει σὲ τοπία ἀπροόπτως μεταμορφούμενα, πλήρως ἀποδυναμώνοντας τὴν τονικότητα, καίτοι κάθε φωνὴ κινεῖται σὲ διατονικὰ διαστήματα. Ἰπέρροχο β' (;) θέμα πιάνου. Τὴν ἴδια πυκνότητα ὑψηλοῦ στοχασμοῦ, σὲ ἀδρότερο ἐκφραστικὸ κλίμα και «τέμπο»

χαρακτηρίζει τὸ β' μέρος, ὅπου τὸ πιάνο παρεμβαίνει οὐσιαστικότερα. Μεγάλη μουσική σύλληψη, σκοπίμως μὴ εὐαπομνημόνευτη, σὲ αὐτονόητην ἀντίθεση μὲ τὰ τραγούδια τοῦ Ριάδη, πὺ μέχρι πρὸ 20ετίας θεωροῦνταν τὰ «μόνα» ἀριστουργήματά του.

3. ΣΙΣΙΛΙΑΝΟΣ, ΓΙΩΡΓΟΣ (1920-2005): «Pantoum», ἔργο 46, (1981) γιὰ πιάνο, βιολὶ καὶ βιολοντσέλο. Ἄν συγκαταταχθεῖ (καὶ ὄντως εἶναι!) ὁ Σισιλιάνος μεταξὺ μᾶλλον εὐνοημένων συγχρόνων Ἑλλήνων συνθετῶν, πῶς νὰ σχολιάσω ὅτι τὸ ἔργο αὐτό, τώρα μόλις ξανάκουσα μετὰ τὴν πρὸ 30ετίας καὶ βάλει ἀ' ἐκτέλεσή του στὸ Γαλλικὸ Ἰνστιτούτο Ἀθηνῶν; Παραμερίζοντας τὴν μαλαισιανὴ λαϊκὴ ποιητικὴ μορφή πὺ δηλοῖ ὁ τίτλος καὶ τὸ ὁμότιτλο ποίημα τοῦ Σεφέρη, τὸ ἔργο, πὺ τώρα ξανάκουσα ἄνετα, λόγω ἠχογραφήσεως, εἶναι ἀτονικὴ δολιχοδρομία, σωζόμενη χάρις σὲ ζωηρότατες ἀντιθέσεις ἢ ἐναλλαγές ρυθμῶν, moods, καὶ «τέμπι». Τὸν ἀείμνηστο Σισιλιάνο ἐνδιέφερε πρωτευόντως ἡ τεχνικὴ τῆς συνθέσεως (ὄντως σπανιότατη!) παρὰ τὸ πηγαῖο τῆς ἐκφραστικῆς ἐφέσεως.

4. ΣΑΜΑΡΑΣ (τονίζεται: Σαμαρᾶς) ΧΡΗΣΤΟΣ (γ. 1956): «Φῶς 7» γιὰ κουαρτέτο ἐγχόρδων καὶ πιάνο, ἓνα μέρος, Largo misterioso, πὺ ὅμως ἀφῆνε ἐντυπώσεις ὄλως διαφορετικοῦ τέμπο: πάνω σὲ ἰριδίζοντες καταρράκτες στὶς δυὸ ψηλότερες ὀκτάβες τοῦ πιάνου, μεταστοιχειούμενα ρυθμικὰ «ὀστινάτι» κοφτῶν διάφωνων συγχορδιῶν θύμιζαν τανγκὸ, μότο περπέτουο, ἐνίοτε τζάζ. Σύντομη, ὄντως ἀργή, ἐλεγεία, καταλήγει σὲ ἀνάριες ἠχητικὲς ὑπομνήσεις προακουσμένες. Γοητευτικό!

5. ΑΝΤΩΝΙΟΥ, ΘΟΔΩΡΟΣ (γ. 1935): «The Bogliasco Piano Quintet» (26.10-16.11.2012), γιὰ κουαρτέτο ἐγχόρδων καὶ πιάνο, ἀ' πανελλ. ἐκτ. Ἀπαραίτητη ἐξήγηση: Μπολιάσκο, εἶναι ψαροχώρι, κοντὰ στὴ Γένοβα, ἔδρα καὶ τίτλος καλλιτεχνικοῦ ἰδρύματος φιλοξενούντος διαπρεπεῖς καὶ φτασμένους δημιουργούς. Ἐκεῖ ὁ Ἀντωνίου, ἐντὸς 20ημέρου, συνέθεσε ἓνα ἀπὸ τὰ παραδοξότερα, καὶ ἐσωτερικότερα ἔργα του. Οὐσιαστικὰ ραψωδία καὶ καλειδοσκοπιο εἰκόνων, ἀποτελεῖ ἐναλλαγὴ γοργῶν, ἐμπύρετα δραματικῶν καὶ ταχύτατων ἀρθρώσεων μὲ παραλλασόμενα θραύσματα ἐνὸς «τροπικοῦ» διατονικότατου καὶ σπαρακτικοῦ θρήνου, πὺ ὀλοκληρώνεται σὲ μιὰ μεγάλη καντιλένα μοιρασμένη μεταξὺ βιολιοῦ χαμηλὰ καὶ βιόλας. Κατὰ τὸ συνθέτη τὸ ἔργο «ἐκφράζει τὰ συναισθήματά του γιὰ τὴ Μεσόγειο» (...) «καὶ τὴν προσωπικὴ του ματιά

σὲ ὀρισμένα χαρακτηριστικὰ προβλήματα καὶ τὴν ἀτμόσφαιρά της». Γιὰ μᾶς εἶναι κάτι πολὺ περισσότερο: ἓνα De profundis... Ἀπὸ τίς ὠραιότερες ὡς πρόγραμμα καὶ ποιότητα ἐκτελέσεων ἐκδηλώσεις τῶν *EMF* στὴ δεκάχρονη ἱστορία τους! (Ῥαδεῖο Ἀθηνῶν, αἴθουσα Ἴρης Γαρουφαλῆς, 6.3.2014.)

* * *

Σ υ ν α υ λ ί α δ ε ὑ τ ε ρ η, ἐρμηνευτές: Μάϊρα Μηλολιδάκη, ὑψίφωνος μὲ στέρεη, φωτεινὴ καὶ ὁμοιογενῆ φωνή σὲ ὅλη της τὴν ἔκταση, ἀλλὰ μηδενικὴν ἄρθρωση (ἀδύνατο νὰ ξεχωρίσεις φωνήεντα—γιὰ σύμφωνα οὔτε λόγος), Δητὼ Μεσσήνη, ὑψίφωνος, Ἄρτεμις Μπόγρη, ἄριστη μεσόφωνος, Ἀρκάδιος Ρακόπουλος, ἐπαρκὴς βαρύτονος, καὶ, (ἅπαντες δοκιμασμένοι ἐκτελεστές), Στέλλα Τσάνη (βιολί), Κρυσταλλία Γαϊτάνου (βιόλα), Ἡβη Παπαθανασίου (βιολοντσέλο), Βαγγέλης Σταθουλόπουλος (φλάουτο), Ἄγγελος Πολίτης (κλαρινέτο), Τίτος Γουβέλης (πιάνο), Σπύρος Λάμπουρας (ντέφι). Ὑπῆρχαν δύο τυπωμένα προγράμματα, τὸ γενικὸ ὅλης τῆς ἐκδηλώσεως, καὶ ἓνα, ἃς ποῦμε «μικρό», τῆς δεύτερης συναυλίας, γραμμένο σὲ Η/Υ: ἀμφότερα, σὲ πλήρη ἀναντιστοιχία μὲ τὰ ἀκροάματα. Ποτὲ σὲ μισὸν αἰῶνα δὲν ἀφιέρωσα περισσότερο χρόνο σὲ μιὰ κριτικὴ γιὰ νὰ βγάλω ἄκρη τὶ ἀκριβῶς ἄκουσα τοῦ Ριάδη, ποιός; ἐγώ, ὁ ἀρχαιότερος καταλογογράφος του!!! Κάτω ἀπὸ κάθε ἔργο, οἱ ἐρμηνευτές ...ἀποσιωποῦνταν. Συντάκτες-ἐπιμελητὲς πανάσχετοι μὲ τὸ ἔργο ποὺ ἀνέλαβαν, ἄξιοι ἀνασκολοπισμο! Τελικῶς ἔβγαλα κάποια ἄκρη, ρωτώντας τὸν Βύρωνα! Ἄς μὴ περιμένουν λοιπὸν ἀναφορὲς οἱ τραγουδιστές. Οἱ διάφοροι συνδυασμοὶ ὀργάνων βαθμολογοῦνται μὲ λίαν καλῶς πρὸς ἄριστα!

1. ΔΡΑΓΑΤΑΚΗΣ ΔΗΜΗΤΡΗΣ (1914-2001): Τέσσερα τραγούδια, μεταγραφή (καλοκαῖρι 2009) Φ. Τσαλαχούρη γιὰ φωνή, φλάουτο, βιόλα καὶ βιολοντσέλο· α) *Μάνα*, κείμε. Βικτωρίας Θεοδώρου, ἀρχικὰ γιὰ χορωδία (1982). β) *Νανούρισμα*, κείμε. τοῦ συνθέτη. γ) *Ὁ Τσέλιγκας*, κείμε. Κώστα Κρυστάλλη καὶ τὰ δύο ἀρχικὰ γιὰ φωνή καὶ πιάνο (1942-49) δ) *Ταξίδι*, κείμε. Γιώργου Κοτζιούλα, ἀρχικὰ γιὰ χορωδία. Μεταγραφή ἀνάγκης γιὰ νὰ ἀκουσθοῦν στὴν Πλατανουῖσα, (γενέτειρα τοῦ Δραγατάκη) ὅπου δὲν ὑπῆρχε πιάνο, δὲν πρόσθεσαν οὔτε ἀφαίρεσαν κάτι ἀπὸ τὴν εἰκόνα μας τοῦ μεγάλου συνθέτη. Ἄν ἀκούγαμε τὴν πρωτότυπη γραφή;

2. ΡΙΑΔΗΣ, ΑΙΜΙΛΙΟΣ (1880-1935): Δύο, κατὰ τὸ μικρὸ πρόγραμμα (ἄρ. 2, *Πόθος*, καὶ ἄρ. 5 *Τρύγος*), ἀπὸ ...τέσσερα τελικῶς ποὺ

σημειώσαμε, *Τραγούδια* για ύψιφωνο, μεσόφωνο, κλαρινέτο, βιολί, βιόλα, πιάνο και ντέφι (άχρονολόγητα): α) *Τρύγος*, κείμεν. Ριάδη έκδοχή πρώτη, αξία ενός Μπέλα Μπάρτοκ β) *Πόθος*, κείμεν. Δ. Χριστόπουλος, έκδοχή πρώτη γ) *Ἡ Πατρινούλα*, θαυμάσιος συνδυασμός αντιστίξεως και ἑναρμονίσεως και δ) *Μάνα μέ κακοπάντρεψες*, μέ «σκληρά» πιτσικάτι και ἑντυπωσιακὸ σόλο κλαρινέτου.

3. ΡΙΑΔΗΣ, ΑΙΜΙΛΙΟΣ: *Γαλήνη*, κείμεν. Jeanne Valcler, για μεσόφωνο, βιολοντσέλο και πιάνο (άχρονολόγητο): ἄρμονικὰ διάφωνος και μελωδικὰ εὖρος ἀδάμας τῆς ἑλληνικῆς φωνητικῆς μουσικῆς δωματίου σὲ «τέμπο» ἄργό, ὡς ἐπιβάλλει ὁ τίτλος.

4. ΡΙΑΔΗΣ, ΑΙΜΙΛΙΟΣ: *Τραγούδια* για ύψιφωνο, μεσόφωνο, κλαρινέτο, ντέφι, πιάνο, βιολί, βιόλα και βιολοντσέλο: α) *Βασιλικός* β) *Πόθος* γ) *Δικό μου ἦταν τὸ φταιξιμο* δ) *Δυὸ καβαλλάρηδες* ε) *Τρύγος*. Ἡ ποικιλία συνοδευτικῶν σχημάτων (α), ἡ φωνητικὴ διφωνία και μόνον (β), τὸ ἐκπληκτικὸ σόλο κλαρινέτου (γ), ἡ ἑντυπωσιακότετη ἀλλαγὴ «τέμπι» και ρυθμῶν (δ) και τέλος τὸ «πιτσικάτο» στὸ 7μερὲς μέτρο τοῦ (ε), ἀπόδειχναν περίτρανα πὼς ἕνας ὄντως μεγαλοφυῆς συνθέτης μπορεῖ νὰ ὑποτάξει τὴν παρακανεκεμένη μονοτονία ὄλων τῶν «φοκλόρ» (ποὺ πνίγει τὸ ἀτομικὸ «ἐγὼ» μέσ στὸ συλλογικὸ), ἀντλώντας πρῶτες ὕλες για τὸ δικό του, ἀπόλυτα προσωπικὸ ἔργο τέχνης. Και ἀφοῦ ὁ λόγος για φιλοκλόρ—οἶονεὶ «πατρίδα»: γερνώντας πιά συνειδητοποίησα πὼς δὲν ἔχουμε τὴν παραμικρὴ δυνατότητα ἐπιλογῆς ἔστω και μιᾶς ἀπὸ τίς συνιστώσες τοῦ τριπτύχου «πατρίς», «θρησκεία» «οἰκογένεια», ἐξ' οὗ και ὑφιστάμενα τὰ πάνδεινα γαλουχούμενοι στὴν τυφλή τους λατρεία...

Ἰπογραμμίζω ὅτι τὰ τραγούδια Ριάδη, μνημεῖα τῆς φωνητικῆς μουσικῆς δωματίου μας εἶχαν ἀκουστεῖ για τελευταία φορὰ τὸ 1992 (Σεπτέμβριο, στὸ Μέγαρο και Ὀκτώβριο, στὴ Θεσσαλονίκη) ὅταν τὸ Μέγαρο (στάχτη στὰ μάτια) φοροῦσε ἀκόμη προσωπεῖο δῆθεν «προστάτου» τῆς Ἑντεχνης Ἑλληνικῆς Μουσικῆς.

5. ΚΟΥΡΟΥΠΟΣ, ΓΙΩΡΓΟΣ (γ. 1942): *Τρία τραγούδια σὲ κυπριακὴ ποίηση 16ου αἰ.* για φωνή, βιόλα, κλαρινέτο και πιάνο: *Μολύβι, ἀκριβέ μου φίλε*, *Ἀκούστε με πουλιά, δέντρα και πηγὴ*, *Εἶμαι ὁμορφὴ σάν τὴν Ἀφροδίτη*. Ἀκούσαμε για τελευταία φορὰ τὸ ἔργο, ἤδη γνωστὸ μας (οὔτε χρονολογίες συνθέσεως ὑπῆρχαν στὸ πρόγραμμα, τρομάρα στοὺς συντάκτες) στίς 12.11.2000, σὲ ἔξοχην ἐκτέλεση ἀπὸ τοὺς Εἰρήνην Καρα-

γιαννη (ύψιφωνο), Σπ. Μουρίκη (κλαρινέτο), Χαρά Σειρά (βιόλα) και Θάνο Αποστολόπουλο (πιάνο). Η τωρινή εκτέλεση (προφανώς από τη μεσόφωνο Αρτέμιδα Μπόγρη, άκρως εύμολπη), πλήν του ότι θύμισε τις αρετές που είχαμε τότε επισημάνει (βλ. *Ημερησία-Σαββατοκύριακο*, 17-18.2.2001, σελ. 48), έπεσήμανε και ότι ο μέσος όρος μιάς δεύτερης ακροάσεως έπιτυχημένου νεοελληνικού έργου, συνθέτου κατακυρωμένου, είναι τὰ...15 χρόνια. Με τις ύγεϊες μας.

6. ΑΘΗΝΑΙΟΣ, ΝΙΚΟΣ (γ. 1946): *Ίθάκη*, κύκλος 6 τραγουδιών (ποίηση Κ. Καβάφη), για ύψιφωνο, βαρύτονο και όρχήστρα, σε μεταγραφή (2014) για φλάουτο, κλαρινέτο, βιολοντσέλο και πιάνο· κατά σειρά: *Ίθάκη, Κεριά, Δέησις, Φωνές, Απολείπειν ό Θεός Αντώνιον, Θάλασσα του πρωΐου*. Σχολιάζοντας την α' εκτέλεση (5.3.2010· βλ. κριτική, έφ. *Έξπρές*, Πάσχα 4.4.2010, σελ. 37) τής γραφής για φωνές και όρχήστρα, επισημαίναμε ότι ό Αθηναϊός προσέγγιζε τον πιο δυσμελοποίητο των ποιητών μας, με τρόπο άκρως πρωτότυπο: «περίλαμπρη όρχήστρα, σε προσωπικό ιδίωμα με μεταρρομαντικές νύξεις, στο μεταίχμιο τονικότητας και άτονικότητας, συχνά σχολιάζει τὰ κείμενα σαν συμφωνικό ποίημα, περιβάλλοντας (προσηκόντως) τή φωνή, πάντα εύλαβικότατη στο λόγο, άτμοσφαιρική, άπόκοσμη». Και πάλι ό βαρύτονος (Αρκάδιος Ρακόπουλος, άπλως έπαρκής) τραγουδά τὰ αρ. 1 και 6 ένω ή σοπράνο (ή ανεπαρκέστατη Μηλολιδάκη) τὰ 2-5. Μας έντυπωσίασε τώρα τὸ πῶς ό Αθηναϊός μεταμόρφωσε σε εύγλωττα πολυσήμαντη, έσωτερικότατη μουσική δωματίου τήν έπιβλητικότατη όρχηστρική παλέττα του. Λές και τὸ έργο γράφτηκεν έξ' αρχής στη νέα μορφή που διαισθανόμαστε ισόκυρη τής αρχικής: με καλλίτερην εκτέλεση θά είμαστε κατηγορηματικότεροι. (Στόν ίδιο χῶρο, 1 Απριλίου 2014.)
